

Список літератури:

1. Галіцин В.К. Математичні моделі та інформаційні технології управління рекламною діяльністю: Монографія / В.К. Галіцин, О.П. Суслів, В.В. Дем'яненко, С.Д. Потапенко. – м. Івано-Франківськ : ПВНЗ «Галицька академія», 2009. – 144 с.
2. Галіцин В.К. Оптимізація процесу розміщення рекламних повідомлень / В.К. Галіцин, В.В. Дем'яненко, С.Д. Потапенко // Маркетинг в Україні. – 2008. – № 1. – С. 16–20.
3. Картер Гари. Ефективна реклама. Путеводитель для малого и среднего бизнеса / пер с англ. Гарри Картер. – К: «Сирин. Либра». 1998 г. – 204 с.
4. Котлер Р. Маркетинг менеджмент. Экспресс-курс / Пер. с англ. под ред. Ю.Н. Каптуревского. Ф. Котлер. – СПб. : Питер, 2001. – 496 с.
5. Кузьмін О.Е. Методи визначення рекламних витрат підприємства / О.Е. Кузьмін, Н.І. Горбаль // Маркетинг в Україні. 2001 р. – № 3. – С. 8–12.
6. Левешко Р.Н. Анализ эффективности рекламы / Р.Н. Левешко. – К. : «ВІРА-Р». 1999 г. – 106 с.
7. Майборода О.О. Ефективний розподіл рекламного бюджету підприємства / О.О. Майборода // Формування ринкової економіки: зб. наук. праць. – К. : КНЕУ, 2004. – 600 с.
8. Полукаров В.Л. Рекламная коммуникация: Учебное пособие / В.Л. Полукаров, Є.Л. Головлева, Є.В. Добренєва, Є.М. Єфимова. – М. : Международный университет бизнеса и управления: Изд-во «Палестина»: ИТК «Дашков и Ко», 2002. – 344 с.
9. Федоршина И. Об эффективности рекламной кампании / И. Федоршина // Маркетинг и реклама. 1997 г. – № 3–4. – С. 18–20.
10. Уэльс Уильям. Реклама: принципы и практика / пер. с англ. 3-е изд. испр. и дополн. / Уильям Уэльс, Джон Бернет, Сандра Мориати. – СПб. и др. : «Питер». 2001 г. – 797 с.

УДК 631.162-049.5

Приходько І.П., д. наук з держ. упр.,
професор, завідувач кафедри обліку, аудиту
та управління фінансово-економічною безпекою
Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

Павлова Г.Є., д.е.н.,
професор кафедри обліку, аудиту
та управління фінансово-економічною безпекою, академік АЕНУ,
директор Навчально-наукового інституту економіки
Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

Кавалер В.В., магістр
Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

**СТРАТЕГІЧНЕ ТА ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ
УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА**

Приходько І.П., Павлова Г.Є., Кавалер В.В. Стратегічне та обліково-аналітичне забезпечення процесу управління фінансово-економічною безпекою підприємства. У статті висвітлено питання забезпечення системи економічної безпеки підприємства в контексті стратегічної орієнтації діяльності підприємства, що є важливою передумовою його функціонування, особливо у змінних ринкових умовах. Обґрунтовано, що обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки виступає як цілісна інформаційна система, що об'єднує методи і технології усіх видів обліку, аналізу та безпеки з метою прийняття управлінських рішень щодо протидії внутрішнім та зовнішнім загрозам безпечному функціонуванню підприємства та його сталому розвитку.

Ключові слова: стратегічне управління, обліково-аналітичне забезпечення, фінансово-економічна безпека, управлінське рішення, методичні підходи, підприємство.

Приходько И.П., Павлова Г.Е., Кавалер В.В. Стратегическое и учетно-аналитическое обеспечение процесса управления финансово-экономической безопасностью предприятия. В статье освещены вопросы обеспечения системы экономической безопасности предприятия в контексте стратегической ориентации деятельности предприятия, что является важным условием его функционирования, особенно в переменных рыночных условиях. Обосновано, что учетно-аналитическое обеспечение экономической безопасности выступает как целостная информационная система, объединяющая методы и

технологии всех видов учета, анализа и безопасности с целью принятия управленческих решений по противодействию внутренним и внешним угрозам безопасному функционированию предприятия и его устойчивому развитию.

Ключевые слова: стратегическое управление, учетно-аналитическое обеспечение, финансово-экономическая безопасность, управленческое решение, методические подходы, предприятие.

Prikhodko I.P., Pavlova G.E., Kavalier V.V. Strategic and accounting and analytical support of the process of management of financial and economic security of the enterprise. The article deals with the issues of providing the system of economic security of the enterprise in the context of the strategic orientation of the enterprise, which is an important prerequisite for its functioning, especially in changing market conditions. It is substantiated that the accounting and analytical support of economic security acts as a holistic information system that combines the methods and technologies of all types of accounting, analysis and security in order to make managerial decisions on combating internal and external threats to the safe operation of the enterprise and its sustainable development.

Key words: strategic management, accounting and analytical support, financial and economic security, management decision, methodological approaches, enterprise.

Постановка проблеми. Стратегія фінансово-економічної безпеки – це розроблення довгострокового плану для забезпечення втілення мети, завдань та цілей підприємства (зокрема, забезпечення фінансової та економічної безпеки, а також прогнозування розподілу ресурсів в умовах постійної зміни зовнішнього середовища), для захисту підприємства від впливу загроз, ризиків і досягнення ефективного та безпечного його функціонування. Обліковий та аналітичний складники забезпечення економічної безпеки передбачають збір та узагальнення даних про чинники зовнішнього і внутрішнього середовища з метою оцінки рівня та стану економічної безпеки власного підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній літературі більшість науковців акцентують увагу або винятково на проблемі стратегії фінансово-економічної безпеки, або тільки на теоретичних аспектах забезпечення економічної та фінансово-економічної безпеки підприємств. Так, Л.І. Єгорова вважала, що стратегія – це комплексний план, сформований для здійснення місії організації та досягнення її цілей [5]. М.І. Камлик вважав, що стратегія – комплекс цілей, принципів, які дають змогу розподілити необхідні ресурси на певний період часу, що являє собою горизонт планування, визначення цілей і принципів інноваційного товару [6]. С.М. Шкарлет має своє визначення поняття «стратегії» – це конкретизована у певних показниках позиція в середовищі, якої дотримується підприємство, своєрідний погляд на внутрішнє і зовнішнє середовище і спроба знайти шляхи ефективного пристосування до зовнішніх, неконтрольованих підприємством факторів, а також проведення необхідних змін елементів внутрішнього середовища та їх комбінацій [9]. Сьогодні обліково-аналітичне забезпечення процесу управління фінансово-економічною безпекою підприємства залишається недостатньо обґрунтованим.

Наукові праці, які б одночасно поєднували в собі дослідження щодо стратегічного та обліково-аналітичного забезпечення процесу управління фінансово-

економічною безпекою підприємства, практично відсутні, що і визначає актуальність теми дослідження.

Постановка завдання. Метою статті є обґрунтування використання організації аналітичного розроблення показників та визначення ролі стратегії забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства.

Виклад основних результатів. Розроблення та реалізація стратегії забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства за своєю суттю є елементом стратегічного управління, тобто, як вважає

С.М. Шкарлет, багатопланового, формально-поведінкового управлінського процесу, який допомагає формулювати та виконувати ефективні стратегії, що сприяють балансуванню відносин між організацією, включаючи її окремі частини, та зовнішнім середовищем, а також досягненню встановлених цілей. Необхідність підтримки стратегічної орієнтації робить процес стратегічного управління безпекою безперервним і динамічним та визначає його метою встановлення цілей, розроблення і забезпечення виконання планових показників у межах підсистем безпеки, що є основою для створення основ динамічної конкурентоспроможності і життєздатності в довгостроковій перспективі [9].

Стратегічна орієнтація діяльності підприємства є важливою передумовою його функціонування, особливо у змінних ринкових умовах. Стратегічне управління повинно стосуватися всіх напрямів діяльності підприємства (зокрема, і фінансово-економічної безпеки), незважаючи на нестабільність зовнішнього та внутрішнього середовища, яке ускладнює цей процес.

Існують три основних моделі щодо розроблення стратегій:

1. Планова – стратегія розробляється, виконується та оцінюється у плановому режимі із залученням спеціального штату висококваліфікованих фахівців, які за допомогою різних моделей і методів визначають можливі результати і знаходять найефективніший шлях досягнення цілей.

2. Підприємницька – використовуються більш неформальні методи побудови стратегій, що базуються на особистому досвіді керівника-підприємця, його знаннях щодо логіки функціонування галузі; ці чинники використовуються для формування «бачення» майбутнього бізнесу, яке враховується потім у планах, проектах і програмах.

3. Навчання на досвіді – використовується в умовах нестабільного середовища; головне тут – урахування зовнішніх імпульсів і можливості перегляду встановлених стратегій, причому процес розроблення та коригування стратегій може бути дещо спонтанним, слабо контрольованим; велику роль відіграє керівник.

Залежно від стану рівня безпеки підприємства та його фінансових можливостей група авторів (Т.Г. Васильців, В.І. Волошин, О.Р. Бойкевич, В.В. Каркавчук) виокремлює такі види стратегій забезпечення економічної безпеки [1]:

- системного планового забезпечення;
- швидкого реагування;
- інституціоналізації та послідовного зміцнення;
- комплексного гарантування;
- відшкодування збитку;
- раптового реагування;
- сегментованого забезпечення;
- часткового врахування;
- делегування функцій.

Аналіз середовища зазвичай вважається вихідним процесом стратегічного управління, тому що забезпечує базу як для визначення місії і цілей фірми, так і для вироблення стратегій поведінки, що дають фірмі змогу виконати місію і досягти своїх цілей.

Дослідивши стратегічний аналіз внутрішнього та зовнішнього середовища, необхідно здійснити комплексну оцінку стратегічної позиції фінансово-економічної безпеки підприємства. Другим етапом є варіантне розроблення загальної стратегії (власне стратегічне планування). На цьому етапі розробляються альтернативні варіанти стратегічних планів, програм і дається їх порівняльна оцінка, аналізуються і підтверджуються вищою ланкою управління стратегічні розробки підрозділів, забезпечується узгодженість різних планів, програм та інвестиційних рішень. Широко використовується методика «портфельного планування», коли формується не один варіант стратегії, а складається пакет (портфель) можливих стратегій, що розробляється для стратегічних господарських центрів. З такого портфеля і робиться відбір найкращої для конкретних умов стратегії [3].

Одним із важливих етапів процесу є забезпечення реалізації стратегії забезпечення фінансово-економічної безпеки. Реалізація стратегії може забезпечуватися через єдиний стратегічний план підприємства або через плани і програми стратегічних господарських підрозділів (у цьому разі на рівні

організації забезпечується розподіл ресурсів і здійснюється загальний контроль), або шляхом включення окремих стратегічних завдань (насамперед інвестиційних і науково-технічних) в оперативнотактичні плани і програми [5].

Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки виступає цілісною інформаційною системою, що об'єднує методи та технології усіх видів обліку, аналізу та безпеки з метою прийняття управлінських рішень щодо протидії внутрішнім і зовнішнім загрозам безпечному функціонуванню підприємства та його сталому розвитку.

Так, для обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки характерні такі властивості:

1. Система обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки є складником загальної інформаційної системи управління підприємством, що перетворює первинні дані на «продукт», призначений для задоволення потреб економічної безпеки.

2. Вона є складною та пов'язаною системою, яка складається з трьох взаємопов'язаних складників, що існують в єдиному інформаційному просторі: облікового, аналітичного та спеціального забезпечення. У результаті взаємодії цих складників система обліково-аналітичного забезпечення набуває тих властивостей, які необхідні для забезпечення фінансово-економічної безпеки.

3. Основною характеристикою є велика кількість різноманітних внутрішніх зв'язків між підсистемами та стійкістю до впливу зовнішніх факторів, що визначає її як складну та динамічну систему.

4. Для кожного зі складників системи обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства характерні три основні рівні: методичний, технологічний (технічний) та організаційний [8].

Важливим моментом є забезпечення рівнів формування обліково-аналітичної інформації, які наведені на рис. 1.

Згрупована належним чином аналітична інформація є основою для прийняття управлінських рішень щодо стану та рівня економічної безпеки підприємства, ефективності його діяльності та прогнозування заходів захисту від впливу зовнішніх і внутрішніх загроз.

Обліковий та аналітичний складники забезпечення економічної безпеки передбачають збір та узагальнення даних про чинники зовнішнього і внутрішнього середовища з метою оцінки рівня та стану економічної безпеки власного підприємства, економічної надійності потенційних партнерів, формування стратегії і тактики протидії загрозам діяльності підприємства та його сталому розвитку, а також визначення заходів щодо збереження цілісності інформації, що містить комерційну таємницю [2].

Так, правильність проведення аналітичного процесу з питань фінансово-економічної безпеки підприємства передбачає виконання таких процесів, як:

Рис. 1. Рівні формування обліково-аналітичної інформації

1. Складання плану проведення аналітичної роботи з питань фінансово-економічної безпеки, де перераховуються питання, що підлягають аналізу, строки проведення, відповідальні за виконання роботи.

2. Перевірка доцільності та достовірності інформації.

3. Вибір методики аналізу показників, які використовують у галузі ФЕБ.

4. Обробка інформації та аналіз показників росту підприємства.

5. Формування висновків та наведення пропозицій про виявлення та усунення недоліків.

Організація аналітичного розроблення показників фінансово-економічної безпеки підприємства включає такі процеси, як:

1. Розроблення системи аналітичних показників (вони можуть бути вартісні і натуральні; базові або фактичні за звітний період; базові або фактичні за фактичний період).

2. Розроблення методики для обчислення цих показників.

3. Визначення послідовності обробки даних.

4. Розроблення графіків руху аналітичної інформації.

5. Забезпечення процесу обробки інформації, яка полягає у перетворенні вхідної інформації у кінцеву.

У процесі проведення аналізу на підприємстві використовують такі носії інформації, як:

- нормативні або фактичні дані;
- дані бухгалтерського обліку та статистичної звітності;
- розрахункові таблиці;
- пояснювальні записки, довідки, примітки тощо [4].

Створення раціонального та доцільного потоку обліково-аналітичної інформації в системі економіч-

ної безпеки підприємства спирається на такі принципи, як:

- виявлення інформаційних потреб і способів найбільш ефективного їхнього задоволення;
- об'єктивність відображення процесів фінансово-господарської діяльності;
- єдність інформації, що надходить із різних джерел;
- усунення дублювання інформації;
- створення можливості комп'ютерної обробки інформації [7].

Так, джерела інформації, які використовуються на підприємстві, підлягають постійній технічній та логічній перевірці:

- правильності оформлення документів, а саме заповнення реквізитів та наявності підписів;
- арифметичних сум та кінцевих підсумків;
- погодженості цифр у різних документах.

Основними завданнями здійснення обліково-аналітичного забезпечення на підприємстві є:

- діагностика фінансово-господарського стану підприємства з метою упередження його неспроможності та оцінка стану та рівня економічної безпеки підприємства;
- оцінка рівня економічної надійності контрагентів підприємства;
- підготовка інформації для аналізу управлінських рішень про доцільність здійснення заходів із питань впливу виявлених загроз та небезпек;
- надання інформації для оцінки заходів із забезпечення стратегії економічної безпеки підприємства;
- контроль за збереженням та ефективним використанням ресурсів підприємства;
- виявлення підприємницьких ризиків і пов'язаних з ними потенційних загроз у системі бухгалтерського обліку [6].

Оцінювання поточного рівня забезпеченості фінансово-економічної безпеки підприємства здійснюється за такими напрямками, як:

- аналіз фінансової звітності (оцінка ліквідності, рентабельності, платоспроможності тощо);
- аналіз асортименту продукції;
- аналіз кредитної політики тощо.

Так, важливим моментом є алгоритм проведення аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства:

1. Визначення об'єктів загроз та ризиків за кожним функціональним складником економічної безпеки.

2. Формування заходів, які необхідні для проведення поточної оцінки рівня економічної безпеки.

3. Оцінка доцільності та ефективності вжитих заходів із погляду нейтралізації впливу чинників на функціональні складники економічної безпеки.

4. Аналіз неефективних заходів із питань нейтралізації та вживання процесів із їх усунення.

5. Розроблення переліку негативних чинників та рекомендацій щодо їх усунення і запобігання можливим загрозам.

6. Визначення вартості проведених заходів та виконавців, які будуть проводити ці заходи у майбутньому [6].

Підґрунтям такого алгоритму мають стати прийоми фінансового, управлінського (внутрішнього) та стратегічного обліку, які у своїй сукупності сприятимуть зниженню інформаційного ризику для користувачів та забезпечуватимуть достовірне відображення інформації про окремі параметри господарської діяльності в ретроспективному та перспективному розрізах.

Висновки. Отже, для обґрунтування системи стратегій забезпечення економічної безпеки необхідно детально проаналізувати внутрішній стан підприємства та загрози зовнішнього середовища. Лише маючи достатню кількість інформації про конкурентний статус підприємства, особливості зовнішньої взаємодії та внутрішньої будови, керівництво підприємства може визначити стратегію, що сприятиме досягненню намічених стратегічних цілей. Щодо процесу формування обліково-аналітичної інформації в системі інформаційного забезпечення економічної безпеки підприємства, то він передбачає, що оперативні дані про фінансово-господарську діяльність організації у процесі оперативного обліку перетворюються на первинну облікову інформацію. Первинна інформація в результаті її обробки в системі бухгалтерського обліку перетворюється на узагальнюючу облікову інформацію, що міститься у фінансових, статистичних та внутрішніх звітах.

Список літератури:

1. Васильців Т.Г. Пріоритети та засоби зміцнення економічної безпеки малого і середнього підприємництва: монографія / Васильців Т.Г., Волошин В.І., Гуменюк А.М. – Львів : Видавництво Львівської комерційної академії, 2009. – С. 248.
2. Головай Н.М. Обліково-інформаційне забезпечення в управлінні економічною безпекою підприємства / Н.М. Головай, Л.І. Пославська // Інноваційна економіка. – 2013. – № 10(36). – С. 302.
3. Данилишин Т.Р. Фінансова безпека як складова економічної безпеки підприємств / Т.Р. Данилишин, Ж.В. Галак // Економікс. – 2010. – № 12. – С. 13.
4. Економічна безпека підприємств, організацій та установ: навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. / [В.Л.Ортинський, І.С.Керницький, З.Б.Живко та ін.]. – К. : Правова єдність. – 2009. – С. 544.
5. Єгорова Л.І. Стратегія антикризового про активного управління підприємством: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.01 «Економіка організації та управління підприємствами» / Л.І. Єгорова // Донецький національний університет. – Донецьк, 2003. – С. 16.
6. Камлик М.І. Економічна безпека підприємницької діяльності / М.І. Камлик. – К. : Атіка, 2005. – С. 432.
7. Каргузов Є.П. Визначення фінансової безпеки підприємства: поняття, зміст, значення і функціональні аспекти / Є.П. Каргузов // Актуальні проблеми економіки. – 2013. – № 8(134). – С. 172.
8. Обліково-аналітичне забезпечення системи економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності // Вчені записки Університету «КРОК» / Вищий навчальний заклад «Університет економіки та права «КРОК». – Вип. 1 (1997). – Вип. 27. – К., 2012. – Т. 1.
9. Шкарлет С.М. Економічна безпека підприємства: інноваційний аспект : монографія / С.М. Шкарлет. – К. : Книжкове вид-во Національного авіаційного університету, 2007. – С. 435.